

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

İkinci İçtima

2.3.1338 Perşembe

Münderecat

	Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	28:29
2. — Âzayı kiram muamelâtı	30
1. — Divanı Riyaset intihabının itma- mı	30:31,31,38
3. — Takrirler	29
1. — Tokad Mebusu Rifat Beyin; encü- menlerin, Meclis âzasının adedi mürettebi nispetinde teşkil edilmesine dair takriri	29
4. — Muhtelif evrak	31
1. — Afgan Sefiri Ahmed Han tarafın- dan gönderilmiş olan tebrikname	31:35
5. — Müzakere edilen maddeler	29,38
1. — Saruhan Mebusu Reşad Beyin, Mu- rakabe Encümeninin sureti teşkili hakkın- daki takriri	29:30,35:38
2. — Ruznamei müzakeratın tanzimi ve encümenlerin toplanmaları için ayrıca bir bina ihzar edilmesine dair müzakere	38:46

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; Saat : 1,50 sonra

MUVAKKAT KÂTIPLER : Ziya Hurşid Bey (Lâzistan), Âtîf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim, celse küşadedildi. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULASASI

Birinci Celse

Reis Paşa Hazretleri tarafından küşadedilerek zaptı sabık hulâsası kıraet ve aynen kabul olundu. Üçüncü içtima senesinin mebdei münasebetiyle Reis Paşa Hazretleri tarafından irat buyurulan nutuk istima ve Rusya Şûralar Cumhuriyeti Ankara Mümessili Aralof Cenaplarıyle Azerbaycan Hükümeti Mümessili İbrahim Abilof Hazretlerinin yeni sene münasebetiyle gönderdikleri tebrkinameler kıraet edilerek Divanı Riyasetçe münasip cevap yazılması tensibedildi. Reis Paşa Hazretlerinin irat buyurdukları nutkun Şark ve Garp lisanlarına tercüme ile neşri hakkındaki teklifler kabul edildi. Ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Reis Paşa Hazretlerinin Tahtı Riyasetlerinde bilinikât Divanı Riyaset intihabı iera edilerek Sivas Mebusu Rauf Beyin 191 reyle Riyasetisaniyeye Gümüşane Mebusu Hasan Fehmi Beyin 164 reyle Birinci Reisvekilliğine, Konya Mebusu Musa Kâzım Efendinin 146 reyle İkinci Reisvekilliğine, Konya Mebusu Haç Bekir Efendi ile Sivas Mebusu Rasim Beyin 157 şer reyle idare memurduklarına intihabedilmiş oldukları tebliğ edildi. Âzayı kiram bâkur'a şubelere tefrik olundu. Saruhan Mebusu Reşad Beyin Murakabe Heyeti hakkındaki teklifinin içtima âtide müzakeresi karargir olarak Perşembe günü içtima olunmak üzere celseye nihayet verildi.

Reisisani	Muvakkat Kâtip
Sivas	Lâzistan
Rauf	Ziya Hurşid
	Muvakkat Kâtip
	Kayseri
	Âtîf

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Usul hakkında bir söz arz etmek isterim.

REİS — Buyurun.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Meclisi Âlimiz üçüncü sene milliyesine dün başlamış oldu efendiler... Binaenaleyh tecrübelerimizden ve şimdiye kadar gördüklerimizden istifade ederek, gelişmek hususunda bu senenin, hiç olmazsa sinini sâbıkadan farklı bir şekil göstererek nümunei imtisal olmasını düşünmek bittabi hakkımız, vazifemiz ve vecibemizdir. Bendenizin teklifim efendim, bugün Divanı Riyasetin yeniden intihab olunması ve işlerimize yeniden başlanması hasibiyle badema Meclis celselerinde, celesatı âtiyede ruznameye dâhil olacak mevaddı Heyeti aliyelerine arzîyle onlardan; Heyeti Umumiyece kıraet ve mütalâası arzu edilenleri bittakdim, mazbut bir esas üzerine müzakere edilmesini teklif ederim. (Pek muvaffık sadaları)

Zapta aidolan husus için de mütalâada bulunacağım. Dün burada bir nutuk kıraet edilmıştır. bittabi hazır degıldim.

REİS — Salâhaddin Bey rica ederim, zapta ait söyleyin...

SALÂHADDİN B. (Devamla) — Zaptın ifadesine ait söylüyorum. Bendeniz zaptın esasına müterizim. Eğer bu zaptın; Devlet ve bu Devletin hayatı âtiyesi için bir esas istikamet olduğu maksadı varsa ben diyorum ki: Bunun üzerinde söyleyecek sözlerimiz vardır. Bendeniz bu husustaki mülâhazai efkârımı 1338 senesi bütçesi mülâhazasiyle arz edeceğim. Şimdilik yalnız Meclisi Âlinin âtideki celesatında; evvelece tahtı karara alınmış mesail üzerinde müzakerenin cereyanıyla, Meclisin efkârı muayyene üzerine hazırlanmasına imkân husulünü temenni ediyorum.

ve sene başı olmak münasebetiyle de bu noktanın bu veçhile zapta geçmesini teklif eyliyorum.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Bendeniz zabıttâ ufak bir noksan görüyorum. Malûmû-âliniz Divan Kâtiplerinin intihabı dün iera edildi. Ve fakat âra hitam bulmaksızın müzakere tatil olundu. İntihabın dün iera olunduğunu tasrih etmek icabeder. Bu noktanın tashihini teklif ederim.

REİS — Tasrihin ierasını, yani tashihi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Zabıt hakkında başka bir mütalâa var mı efendim?

SELÂHADDİN B. (Mersin) — Mâruzatımın dahi kabul olunup olunmayacağına rey'e vaz'ını teklif ederim.

REİS — Teklifiniz zapta ait değil efendim.

Zaptı sabık, kâtiplerin dahi dün intihabatı iera edildiği tasrih edilmek üzere tashihan kabul edilmiştir.

3. — TAKRİRLER

1. — *Tokad Mebusu Rifat Beyin, encümenlerin, Meclis âzasının adedi mürettebi nispetinde teşkil edilmesine dair takriri*

REİS — Tokad Mebusu Rifat Beyin bir takriri var.

Riyaseti Celileye

Nizamnamei Dahilî mucibince encümenlerin on beşer zattan mürekkebolması lâzımgeliyorsa da kuvvei icraiye'yi de haiz olan Türkiye Büyük Millet Meclisi mevcut âzasının adedi mürettebi nispetinde encümenlere taksimini teklif eylerim.

Tokad

Rifat

(Muvafık sadaları)

REİS — Rifat Beyin bu takriri Nizamnameye aittir. Ve kanun lâyihası şeklinde esbabı mucibesıyla, Riyasete teklif edilmemiştir; bir temenni mahiyetini haizdir. Takriri bu şekilde bendeniz caiz görmüyorum. Meselenin iki sureti halli vardır. Biri, bu takririni, bir teklifi kanuni şeklinde Riyasete vermek üzere Rifat Beye iade etmek; diğeri, bu takriri Lâyiha Encümenine göndererek encümenin noktâi nazarını anlamak ve ondan sonra Heyeti Celilenize arz etmek... Bu

sıklardan hangisini kabul ederseniz o yolda hareket edelim. Rey'e koyuyorum, efendim.

Rifat Beyin takririnin Lâyiha Encümenine havalesini muvafık görenler.

SALİH Ef. (Erzurum) — Müsaade buyurun efendim.

REİS — Söz mü istiyorsunuz?

SALİH Ef. (Erzurum) — Evet...

REİS — Buyurun..

SALİH Ef. (Erzurum) — Bu teklifin Lâyiha Encümenine gitmesinde bir mâna yoktur. Rifat Bey biraderimiz takrirlerini geri alır ve esbabı mucibesıyla bir madde dereceder ve Makamı Riyasete teklifi kanuni şeklinde tekrar takdim eder ve mesele de halledilmiş olur. Bendeniz bu eiheti teklif ediyorum.

REİS — Başka söz isteyen var mı?

İSMAİL SÜKRÜ Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim, Rifat Beyin takriri muvafıktır ve bir madde kanuniye ilâvesi için Lâyiha Encümenine havalesine lüzum yoktur. Doğrudan doğruya müzakere edilir. Esasen; bir maddelik bir kanun yapılacak, bundan ibaret...

RİFAT B. (Tokad) — Efendim müsaade buyurursanız takririme bir madde ilâve edeceğim.

REİS — Takririnizi geriye mi istiyorsunuz?

RİFAT B. (Tokad) — Evet.

REİS — Pekâlâ bilâhara tekrar verirsiniz.

Efendim Rifat Bey takririni geriye almıştır.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Saruhan Mebusu Reşad Beyin, Murakabe Encümeninin sureti teşkilî hakkında takriri*

REİS — Efendim, Saruhan Mebusu Reşad Beyin Murakabe Heyeti hakkında bir teklifi vardı. Çünkü içtimamızda arz etmiştik. Arzu buyurursanız bir daha okunsun. (Okunsun sesleri)

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Usulü müzakere hakkında müsaade buyurulur mu?

REİS — Buyurun...

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim, Meclis en evvel bir Divanı Riyaset teşkilini, intihabını ehem görmüş ve dün Divanı Riyaset intihabıyla meşgul de olmuş. Fakat bitmemiştir. Daha birinci işimiz bitmeden takrirler yağmaya zannederim böyle birçok takrirler yazmak ve vaktinden evvel böyle takrirlerle Meclisi işgal etmek, Meclisin mesaisini intizamdan, bir parça harice çıkarır. Onun için evvel emirde Divanı

Riyasetin ve encümenlerin intihap ve teşekkülü lâzımdır. Bittabi ondan sonra herkes düşündüğü gibi lâyiha yazar, tahrir verir onu kimse takyidedemez, fakat Meclis dün Üçüncü Devresine girmiş iken ve her şeye takdimen yapılması lâzımgelen işler yapılmadan lâyihai kanuniye teklif etmek bilmem ne dereceye kadar doğru olur. Binaenaleyh, evvelâ Divanı Riyaset intihabatı bitsin, encümenler teşekkül etsin, sonra vazaifi saireye geçelim. Bendeniz bunu rica ederim. (Pek doğru, sadaları)

REİS — Efendim, Saruhan Mebusu Reşad Beyin teklifinin 1338 senesi Avans Kanuniyle alâkai katıyesi vardır. 1338 senesi Avans Kanununun beşinci maddesini aynen Heyeti Âliyenize okuyacağım. Bu maddeden anlıyacağınız veçhile bir murakabe encümeni teşekkül edecektir. Bu murakabe encümeni teşekkül ettikten sonra usulen bu teklifin ya Muvazenei Maliye Encümenine veyahut Murakabe Encümenine havalesi lâzımgelir. Beşinci maddeyi okuduktan sonra Heyeti Âliyenizin vereceği karar üzerine bu hususta bir muamele yaparız.

1338 senesi Avans Kanununun beşinci maddesi şudur : «Varidat ve masarifi Devletin Muvazene ve Muhasebei Umumiye kanunlarına ve bütçe füsul ve mevaddına muvafık olarak ciba-yet ve sarfının temini için gerek kablessarf ve gerek badessarf Meclis namına murakabeye memur olmak üzere, Divanı Muhasebatın teşekkülüne kadar, Müdafaai Milliye ve Maliye Vekâletleri için üçer ve diğer vekâletler için birer mütehassıs âza Heyeti Umumiyece intihap ve tefrik olunur. Murakıplerin heyeti mecmuası murakabe encümenini teşkil eder» ilâh...

İşte efendim, bu kanunun emrettiği murakabe heyeti henüz intihabedilmemiştir. Şu halde tensip buyurursanız bu teklifin Lâyiha Encümenine havalesi mi veyahut murakabe encümeninin teşekkülünden sonra o encümene tevdi mi, lâzımgelceği noktasını reyinize vaz'edeyim. Bu teklifin, murakabe encümeninin teşekkülüne kadar tehirini kabul edenler ellerini kaldırsın. İttifakla kabul edildi, efendim.

2. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — Divanı Riyaset intihabının itmamı

REİS — Efendim, bundan sonraki vazifemiz :

Dün idare memurlarından iki arkadaşımızın intihabı iera edilmmişti. Fakat üçüncüsünde ekseriyet hâsıl olamadı. Tekrar bir zatın intihabına lüzum vardır. Bir idare memurunun intihabı için lütfen reylerinizi istimal buyurun.

OSMAN B. (Kayseri) — Münasibolursa kâtiplerle birlikte yapalım.

RESÛL B. (Bitlis) — Muhterem arkadaşlarımızın teveccühlerine teşekkür ederim. Bendenizi de idare memurluğuna intihap buyurmuşlar, fakat orada bulunamayacağım. Lütfen bana rey verecek arkadaşlar Emir Paşayı tercih buyursunlar.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Makamı Riyasetten bir şey rica edeceğim. Dün iera edilen kitabete ait intihabın neticesini lütfen Meclise arz etsinler. Şayet ekseriyeti kazanmamış olanlar varsa iki intihabı birden yaparız ve iki defa esami okumak suretiyle vakit kaybetmemiş oluruz. Bendeniz de bunu teklif ediyorum. Tensip buyurursanız reylerimizi bir kerede ayrı ayrı iki sepete atarız.

REİS — Efendim, Hasan Beyin teklifini biz de düşündük. Ve evvel emirde kâtip intihabatının neticesini Heyeti Âliyenize tebliğ etmek lâzımdüğünü idrak ettim, aneak, tasnifi âraya memur olan arkadaşlarımız henüz tasnifi âra neticesini Makamı Riyasete tebliğ etmemişlerdir. Tasnif neticesi anlaşılnca Heyeti Âliyenize arz edeceğiz. Binaenaleyh, evvel emirde bir idare memurunun intihabına zaruret hâsıl olmuştur. Onun için bu veçhile hareket ediyoruz. Reylerinizi istimal buyurun.

(Bir idare memurluğu intihabı için âra istih-saline başlandı.)

(Reylerin tasnifine bakur'a Yunus Nâdi Bey İzmir, Rasim Bey Sivas, İsmet Bey Çorum, memur oldular.)

REİS — Efendim, dünkü içtimamızda iera edilen Divan kâtipleri intihabatının âra neticesi Riyasete tevdi edildi. Heyeti Celilenize arz ediyorum :

İntihabata iştirak edenlerin adedi 229, ekseriyeti mutlaka 115 tir, 194 rey ile Ziya Hursid Bey Lâzistan, 164 rey ile Haydar Bey Kütahya, 171 rey ile Mahmud Said Bey Muş, 145 rey ile Âtîf Bey Kayseri, kâtip intihabolummuşlardır. Bu adede nazaran diğer iki kâtip intihabına lüzum vardır. Muvafık görürseniz diğer iki arkadaşın

intihabına da şimdiden başlayalım. (Bunlardan sonra rey alanları da okuyun, sadaları)

Efendim, bundan sonra rey alanlar; Enver Bey (İzmir) 92, Mazhar Bey (İstanbul), 92, Hakkı Bey (Van) 70, Necmeddin Bey (Siird) 64 bık hulâsasını okudu.)

(Diğer iki kâtip intihabı için âra istihsaline başlandı.)

(Reylerin tasnifine bâkur'a Ali Vefa Bey (Antalya), Mustafa Bey (Gümüşane), Hacı Şükürü Bey (Diyarbakir) memur oldular.)

REİS — On dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

(Saat 2,40 sonrada Birinci celseye nihayet verildi.)

İKİNCİ CELSE

Red'i müzakerat; saat : 3,25

REİS — Reisisani Rauf Beyefendi

KÂTIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Celseyi açıyorum, efendim.

Heyeti İdarenin geçenki intihabında noksan kalan bir âzası için icra edilen intihabatta reye iştirak buyuran zevatin adedi 197, nısbı ekseriyet 99 olduğuna nazaran 121 reyle Emir Paşa (Sivas) Heyeti idareye intihabedilmiştir. (Alkışlar) Kâtipler intihabatında noksan kalan diğer iki kâtip için bu seferki intihapta da maalesef yine ekseriyet hâsıl olamamıştır. Tekrar intihabetmek mecburiyeti vardır. Arkadaşlara hatırlatmak isterim ki, bu defaki intihap reyi izafi ile olacaktır.

HÜSEYİN HÜSNÜ Ef. (İsparta) — Reyi işari ile olsun. (En ziyade rey alanlar okunsun, sesleri).

REİS — En ziyade rey alan dört arkadaşımızın esamisini Heyeti Âliyenize arz ediyorum. Enver Bey (İzmir) 76, Mazhar Bey (İstanbul) 75, Hakkı Bey (Van) 71, Necmeddin Bey (Siird) 47 rey almışlardır. Adedi matlubun za'fına nazaran dört arkadaş meyânından iki arkadaş intihabetmemiz lâzımdır. Bunun için reylerinizi istimal buyurunuz.

(Kâtip intihabı için ara istihsaline başlandı.)

(Tasnife bâkur'a; Şemseddin Efendi (Ankara), Ahmed Efendi (Batum), Sadık Bey (Kırşehir) memur edilmişlerdir.)

4. — MUHTELİP EVRAK

1. — *Afgan Sefiri Sultan Ahmed Han tarafından gönderilmiş olan tebrikname*

REİS — Efendim, kardeş Afgan müstakil Hükümetinin Ankara Sefiri muhterem Sultan Ahmed Han Hazretleri tarafından dünkü tarihle gönderilen ve biraz teehhürle bugün Riyasete vâsıl olan, üçüncü senei içtimaiyemiz münasebetiyle Meclisi Âlinizi tebrik eden bir tahriratı vardır. Müsaade ederseniz Heyeti Âliyenize okunsun. (Okunsun, sesleri)

Büyük Millet Meclisi Reisi Mücahidi ve Başkumandanı Âlisi Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine ve Büyük Millet Meclisi Âlisine

Ecdadına lâyık bir surette Anadolunun gösterdiği büyüklüklere hakkı istiklâl için pek mu-nacağım. Dün burada bir nutuk kıraat edilmiştir. içinde senei cedidenin idraki dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi ile Gazi Reisini, kahraman Ordu ile Millî Hükümetini, hak ve hürriyet yolunda bezlimal ve can eden Anadolunun fedakâr ve muhterem ahalişini en samimî ve kardeş hisleriyle Afgan Hükümeti islâmiyesi ve şahsım namına tebrik ile kesbi şeref eylerim. (Alkışlar) Afgan Hükümeti ve bütün Afganlılar İslâmiyetin kutsi ve lâyezal rabitasiyle daima Türkiye'ye

ve onun fedakâr halkına pek derin muhabbetlerle alâkadar oldukları vârestei arz ve beyandır. (Alkışlar) Zalim devletlerin ve onların piştarları olan gaddar düşmanın Türkiye'ye karşı ta kibettikleri zalimane ve hunrizane hareket ve siyasetten Afgan ahali İslâmiyesiyle Hükümeti, Türkler kadar müteessir ve mütellimdirler.

Paşa Hazretleri! Sizin en samimî ve en hakiki kardeşleriniz olan biz Afgan Müslümanları daima sizin sürurlarınızla mesrur, koderlerinizle ejennakız, (Yaşasınlar, sedaları, alkışlar) sizin zaferiniz bizim zaferimizdir. Sizin saadetiniz bizim saadetimizdir. Hakkın yükselmesi için eihat meydanlarında isarı hun eden İslâm mücahitlerini Cenabı Hak mutlaka fevz ve zafere mazhar kılacaktır. (İnşaallah sesleri) Hakka nusret edenlerin en büyük zâhiri hallâkı kerimdir. Siz Türkiye müslümanları ki bütün İslâm âleminin kurretülaymısınız, sizler inşaallah ilebet İslâmın alemdarı, vahdet ve uhuvveti İslâmiyenin merkezi nevvârı olacaksınız. (Alkışlar) Siz nasıl isterseniz bakınız, lâkin bütün müslüman milletleri ve bilhassa Afgan milleti daima sizi kurretülaymı telâkki ediyor. ((Alkışlar) Ve piştar: İslâm tanıyor. Cenabı Hak bu büyük şerefi bu muazzam milletin fedakârlığına mukabeleten ih-san buyurmuştur. Siz kurtulacak, zafer ve saadete nail olacaksınız ve sizinle beraber bütün müslüman milletleri, bütün mazlum milletler halâs bulacaktır. Davamız haktır. Binaenaleyh zafere vusul de hakkımızdır. Hürriyetlerini kılınçlarının kabzasına bağlayan milletler onu hiçbir zaman zayi etmezler. Hürriyet ve istiklâl sizin ve bizim şiarımızdır ve bundan sonra bütün İslâm âleminin, bütün Şark âleminin bütün mazlumlar dünyasının da şiarı bu olacaktır. (İnşaallah sadaları)

Ey büyük milletin büyük mümessilleri! kalplerimizi kalplerinize rapteden halikîlzülcelâlin azameti şanına kasemedirim ki; İslâm için, mazlumlar için feyz ve zafer yakındır. (İnşaallah sedaları) İnşaallah bu sene mazlumların halâs ve saadet senesidir. Size samimî hürmetlerimizi, samimî muhabbetlerimizi göz yaşlarımızla beraber takdim ediyoruz. (Alkışlar).

1 Mart 1338

Sefir
Sultan Ahmed

İHSAN B. (Cebelibereket) — Lâyik olduğuna derecede samimî cevap yazılınsın.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendiler yüksek bir medeniyete ve yüksek bir lisan malik olan Afganistan Hükümeti asırlardan beri istiklâli için uğraşıyordu. Türkiye'nin senei devriyeleri ile beraber kendilerinin de senei devriyelerini idrak ediyorlar. Ben, gerek onların ve gerek bizim bu gibi daha birçok seneler idrak etmemizi Cenabı Haktan niyaz ederim. (İştirak ederiz sesleri) Arz ettiğim gibi - kürei arzın her türlü hukukunun gasıbı olan diyeceğim - bâzı kuvvetler, milletler, galebelerini diğerlerinin zararlarında aramakla zevkiyap olurlardı.

Afganistan Hükümeti de gaddar bir milletin pençesi altında inliyordu. Onu öldürmek istiyorlardı. Fakat efendiler; onun medeniyeti gayet yüksek, gayet metindir. Tabii mağlûb olmadı. Halâs buldu. Ben de bilmukabele kendilerini bu suretle tebrik ediyor ve Meclisi Âlinin de iştirak edeceğini ümidediyorum. Arz ettiğim gibi bir daha tekrar ediyorum, yaşadığımız ve yaşayacağımız böyle mesut günleri, gerek biz ve gerek onlar ebediyen idrak edelim. (İnşaallah sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim Hüseyin Avni Bey kardeşimiz icabeden teklifi şu kürsüden ifa ettiler, bendenizin bir teklifim var. Divanı Riyasetten derhal iki arkadaş intihabedilerek Afgan Sefarethanesine gönderilsin ve kendilerine bu istiklâl günü tebrik edilsin. (Yarın sesleri) (Kâğıtla sesleri)

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Arkadaşlar; birisi Asyanın ortasında, birisi Asyanın garbında biri İslâmın güneşini öbürü hilâlini tutmuş iki hükümet, bugün aneak istiklâlini muhafaza ediyor. Bizim dostumuz onların dostu, bizim düşmanımız onların düşmanıdır. Bundan bir asır evvel bugün bizim güzel memleketlerimizi çiyneyen düşman, onların da güzel memleketlerini çiyenmiş... Kandehar'ı, Gazne'yi tahribetmiş. Cevamii şerifeden yıktığı taşları Hindistan'a kadar göndermiş. Fakat Afganlılar mertliklerini, İslâmiyete lâyık olan şecaatlerini göstererek memleketlerini kurtarmışlardır. Arkadaşlar! Afgan tarihi öyle haber veriyor ki, kadınlar bile silâha sarılarak düşmana karşı yürümüştü. (Yaşasınlar sesleri) düşman orduları bir fert kalmayınca kadar Afganistan'da

erimiş, gitmiştir. Yoksa düşmanlar Afganistan'ı da Hint gibi, Hindi-Çini gibi pençei tasallutlarına almaya çoktan istiyorlardı. Afganlıları ittihatlarından, ittifaklarından dolayı tebrik ederim. Onlar ancak habli metini şeriata ve habli metini ittihadı sarıldıkları için kendi memleketlerini kurtarmışlardı.

Bugün onlar Asyanın ortasında Asyayı ihya edecek, harekete getirecek bir halde bulunuyorlar. Şu Recebi Şerifin başlangıcında onların istiklâlinin ilân edilmiş olması, bizim senei devriyemizi idrak etmemiz Saadı Kurandır, ilmi nuceumda... Şems ile kamer bir araya geliyor. Büşra size efendiler.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendiler! Bendenizden evvel söz söyleyen arkadaşlar Afganistan vaziyeti istiklâli hakkında lâzım olan sözleri söylemiş bulunuyorlar.

Bu hususta müsaade buyurursanız ben de bir kaç kelime ilâve edeceğim.

Efendiler, biz hariç kalmak üzere âlemi islâmda son zamana kadar istiklâlini muhafaza eden bir millet varsa o da, Afganistan'dır, biliyorsunuz. Fakat; son zamanlarda bütün dünyaya hükmetmek dâyesiyle çalışan bir hükümet Afganistan'ı nim vesayet altına almıştı. Afganlılar ümmeti islâmiye içinde uyudu diyniyesine en ziyade merbut bulunan bir kavimdir. Maatteessüf bâzı islâm devletlerinin yapmış oldukları taklit beliyesinden kendisini kurtardıkları için veyahut taklide heveskâr olmadıkları için dünyanın en müthiş ve (entriken) ni tarafından kendi istiklâllerine hatime çekmek üzere yapılan entrikaların hepsini akim bırakmışlardır. Afganlılar son zamanda vakti merhunu gelmiş adederek istiklâl tammını elde etmek için harekâtı harbiyeye kıyam etmişlerdir ve bugün İngiliz Mebusanında söylenilen sözlerle okunan raporlarla sabittir ki; İngilizler şimdiye kadar hiçbir müstemleke harbinde kullanmadıkları azim bir orduyu, Afganistan'da kullanmışlardır. Yani Afgan hududunda 380 bin kişilik bir ordu kullanmışlardır ve İngilizler yine muteriftirler ki karşılarında muntazam olarak yedi bin Afgan askeri ve gayrimuntazam kabail olarak 35 bin kişi vardı. İngilizler bu kuvvet karşısında âciz kalmışlar ve mütareke talebetmişlerdir. Bu bendenizin Afganlıları methetmek için uydurduğum sözler değil, İngiliz Mebusanında okunan

raporlardır. Sözler değil, İngiliz Mebusanında okunan raporlardır. Bunun üzerine Afganlılar İngilizlerin talebettiği mütarekeyi vermişlerdir. O zamandan beri müsaleha müzakeratına başlamışlardır. Fakat bu müzakere bir sene sürmüştür. Çünkü Afganlılar en başa bizim meselemizi koymuşlardı. (Yaşasınlar sesleri) diyorlardı ki; Türkiye üzerinde İngilizlerin takibetmek istedikleri zulüm ve itisaf siyasetinden vazgeçmedikçe, Türklerin istiklâli tamı hakkında teminat verilmedikçe biz sulh etmeyiz, talebettikleri şeyler tabii daha vardı. Birçok şeyler olmakla beraber en mühimi ve ehemmiyet verdikleri bu idi. Binnetice onlar emellerine muvaffak oldular ve nitekim Afganlıların buraya göndermiş oldukları heyeti sefaretle yapmış olduğumuz ittifakname bunu gayet açık bir surette gösterir. Demin arz ettiğim şey, müspet bir madde olmak üzere bizim muahedeye konmuştur. Yani birimize hariçentaarruz vâkı olunca silâh bedest olarak yekdigerimizi müdafaa edeceğiz. Şu müspet muahede Afganlıların bir sene süren müzakeratı sulhiyede ne kadar sebatkâr olduklarını göstermiştir. (Yaşasın kardeşlerimiz sedaları).

Efendiler, Afganlılar vaziyetlerinden o kadar güzel istifade etmişlerdir ki; bugün İngiltere ile yapmış oldukları sulhde Hint vaziyeti salâh peyda edince, Hint şimendiferlerinden istifade edip, kendi memleketlerine silâh ve cep hane naklettirmegi bile İngilizlere kabul ettirmişlerdir. Binaenaleyh azimkârane ve müttehit çalışmak suretiyle gayeye vâsıl olmanın en son misali Afganlıların bugün tebeil ettiğimiz istiklâllerini kazanmak hususundaki hareketleridir. Binaenaleyh inşallah Asyanın göbeğinde bulunan Afganlı kardeşlerimiz gibi bizde kemali ittihatla çalışarak gayemize vâsıl olacağız? Bunda hiç şüphemiz yoktur. Tebrikâta teşekkür ediyorum ve Afganlı kardeşlerimizi de bilmukabele tebrik ediyorum.

ŞEREF B. (Edirne) — Arkadaşlar, bendeniz biraz evvel kürsii hitabetten iradı nutkeden ve Afganistan'ın vâkı olan tebrikini tebeil eden arkadaşların sözlerine tamamiyle iştirak etmekle beraber iki kelime ilâve etmek istiyorum. Tam hicretin otuzuncu senesinden beri dini müblini İslâm elindeki kılıcı ile ve bütün kanı ile müdafaa eden, Allah'ın muntaz

yarattığı bir millet varsa o da Türktür. Türk; Kuranı Kerimi eline almış ve bütün kanını onun r'îlâsı için sarfetmiştir. İşte tarihi İslâm. Bir millet ki doğduğu günden son demine kadar hiçbir dem hiçbir vakit kendisine tevdi edilmiş olan bu kudsi ve ulvi vazifeyi gözünü kırpmadan ifa etmiş ve yürümüştür. Onun için Asyanın en asil ve necip milleti Türktür. İşte Türk milletinin tarih seyrini tetkik ederken onu biz âli selenktekini ile, Afgan üstünden aşarak tâ Hindistan'a gittiğini orada bir Altın Ordu vücuda getirerek Hindistan'a dini mübini İslâmı soktuğunu görürüz. Efendiler, Peygamberler diyarı olan, İmamı Tevhit Ocağı olan Asya, bir zamandan beri zâlim Avrupa'nın eli altında kalmış. Birçok hâris kapitalizm denilen, sermaye denilen velhâsil ne söyleyeyim? Hulâsa istismar denilen ve yiyip yutan şeylerin biçare, mazlumu olup kalmıştır. (Kahrolsun, sesleri) Onlar düşünmüyorlardı ki; Asya'da anbean milletler tamamiyle hak ve hürriyetine mâlik olacaktırlar. Çünkü Asya hiçbir gün esareti kabul etmiş bir milleti bugüne kadar sine-sinde yaşatmamıştır. İşte harekâtı ahire bize ispat ediyorki artık İslâm âlemi bugün varlığını ispat edecek sahaya çıkmıştır. Çünkü efendiler, ben iman ediyorum ki: Allah «Dini mübini İslâmın hafızı hakikisi benim» diyor. Ben Allaha iman ettikten sonra o dinin müebbed yaşayacağına ve imanla yaşayacağına benim sıtkile imanım var. Hangi bir siyah kuvvet karşıma çıkacak. Buna Allah'ın başhettiği, dinimin, imanımın emrettiği vatanımı müdafaa için kalbimden kopan azmimi kıracaktır. Hayır, işte Asya İslâm diyarıdır, işte orada harekâtı İslâmiye başlamıştır. O bir mecraya doğru gidiyor. Biz ki efendiler İslâm olanların münevver kafaları her hangi kavme mensup olursa olsun, kavmiyeti kabul etmez; İslâmiyet vahdettir; İslâmiyet sırf tevhitir. Başka mânası yoktur. Başka bir esası yoktur. Tevhit üzerinde teessüs etmiştir. Bütün Asya'da yaşayan kim olursa olsun Afgan, İran, Türk, Kürt, Arap, Çerkez, Arnavut kâffesi yalnız ve yalnız dini mübini İslâmın ve mübeşşir olan Allah'ın daima vadettiği selâmet ve vahdeti ve nihayet ittihadı meydana getirecek. Biz bütün dünyanın zalimlerine karşı koyarak maksadı ulvi ve kutsiyi meydana getireceğiz? Bizimle beraber Afganlı kardeşlerimiz İranlı kardeşlerimiz müştereke-

olan düşmanımızın aldığı vaziyeti demin Trabzon Mebûsu muhteremi Ali Şükrü Beyefendi izah ederken bir noktayı unuttular. Bendeniz onu söyleyeceğim.

Efendiler, İslâm âleminde bir ikabî müthiş gibi yukarıdan aşağıya kanlı pençelerini uzatarak onu zebun etmek isteyen yalnız iki kuvvet vardı. O kuvvetin birini esasen parçalayıp attılar, o gitti. İkinci kuvvet yalnız adalara kaplumbağa gibi çekilmiş, bütün dünyayı eline alarak nefesine çalıştırmak ve insanları hizmetkârlık mevkiinden yukarı çıkarmak istemiyen bir millet. Fakat efendiler: Yirminci asırda yaşıyoruz. Herkes Yirminci Asır diyor; ben On Dördüncü Asır diyorum. Artık On Dördüncü Asırda hiçbir vakit Britanya Adalarının içerisine kaplumbağa gibi çekilmiş olan, herkesi sefil hizmetkâr gibi çalıştırdıktan sonra mâhasalını elinden alarak böyle karnını şişirmek isteyenlerin İslâm âlemi hizmetkârı olmayacaktır. İslâm âlemi yalnız kâbesinin hizmetkârıdır. Başka birisinin hizmetkârı değildir.

SÂLAHADDİN B. (Mersin) — Elverir ki bütün gönüller oraya teveccüh etsin.

ŞEREF B. (Devamla) — Afganlılar işte; İngilizlerle sulhu yaparken dikkat ediniz, maddeyi okuduğunuz zaman göreceksiniz ki; onlar bu hususa iman etti. Afganlılar kalplerini yalnız ve yalnız bugün bütün İslâm âleminin mihrabı olan Türkiye'ye çevirerek onlarla anlaştılar. Fakat başta, en başta, indel iktiza bütün İslâm âlemi kabardığı vakitte Afganlılar da onlarla beraberdir. Buna hiç şüphe yoktur. Onun için Afganlıların Büyük Millet Meclisine rayegân buyurdıkları bu tebrike karşı ben bütün arkadaşları teşekküre davet eder ve yaşasın İslâm âlemi derim. (Alkışlar)

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Muhterem efendiler; anlaşılıyor ki, dünyada en büyük kuvvet, kuvveti iman imiş. Öteden beri kendilerini ötekinin, berikinin tesvilâtına, tezviratına ve âdatı gayrimeşruasına kaptırmak isteyenler bilâhara haibü hâsir olduklarını görmüşlerdir ve görmekteirler. Bu hakikat anlaşıldıktan sonra ki ancak On Dördüncü Asırda anlaşıldı. Bunların içerisinde en evvel anlıyan Afganistan olmuştur. Bugün her taraftan kendisini tazyik altına alan muazzam kuvvetin tahtı tesirinde

kalmıyarak fırlayıp çıkmıştır ve el'an dahi herkese ilân etmektedir ki, dinime sarılıyorum, dinimi tanıyorum, başka bir şey tanımiyorum. Her kim, her hangi bir millet ki, dîni mübini ahmedîye bihakkin sarılmıştır. Bunun için hüsrân yoktur. Bunun için hiçbir zaman korkunç bir şey yoktur. Daima muzaffer, daima muvaffak olacaktır. Bizim için dahi daima tepşirat vardır. Çünkü dîni mübini ahmedînin etrafında toplanmışız ve ona sımsıkı sarılmışız ve onu hiçbir vakit elimizden kaybetmiyeceğiz, bundan dolayı hepimiz mübeşşeriz. Her halde istiklâli millîyi ve misakı millîyi biz dahi el, de edeceğiz. Bundan dolayı her iki Müslüman devletin birbirine gayet yakın olan istiklâlini tebrik için vukubulan Afganistan'ın tebrikâtına mukabele etmek üzere biz de tebrik ederiz. Şunu da ilâve etmek isterim ki; bu tebrikât ve bu mukabele hususunda Şeriye Encümeninin mütalâası alımsın.

REİS — Bayezid Mebusu Şevket Beyin bir takriri vardır. Divanı Riyasetçe samimî bir lisanla bir cevap yazılmasını teklif ediyorlar. Divanı Riyaset cevap yazacaktır efendim.

Murakabe Encümeni intihabı hakkında müzakerat

REİS — Efendim, bugünkü ruznamei müzakeratta 1338 senesi Avans Kanunundaki Murakabe Encümeni intihabı vardır. Ancak kanunun bundan evvelki celsemizde aynen arz ettiğim beşinci maddesinde intihabedilecek âzanın mütehassıs olması sarahaten muharerdir. Bir kaydı sarichte encümen âzalarının Heyeti Aliyenize intihabı şartı esasi olarak gösteriliyor. Sonra Divanı Riyaset intihabında bile Heyeti Umumiyenin ne kadar uzun ve müşkülâtle intihap yaptığı malûmu âlinizdir. Şu halde bâzı nîkati nazar var, hulâsaten arz etmek isterim: Bâzı rüfeka bunun ihzari olarak şubeler veya encümenler tarafından Heyeti Umumiyeye namzet göstermek tarzını teklif ediyor. Bâzı zevat da Heyeti Umumiyeye bir arada intihabını arzu ediyorlar. Bu bapta söz söylemek istiyen arkadaş var mıdır?

HÜSEYİN AVNÎ B. (Erzurum) — Şubelerden namzet göstermek bu en iyi bir şeydir.

REİS — Efendim müsaade buyurulursa bu mütehassıs meselesini şubeler kendi aralarından bir misli, bir zıfı ekseriyetle irae etsinler. Son-

ra onlar meyanından Heyeti Umumiyede intihap icra olunursa bundan daha suhuletli bir şey olamaz.

Dr. FİKRET B. (Kozan) — Efendim, bendeniz şubelerin namzet göstermesini muvafık görmüyorum. Şubelerde mânanayı ihtisas yoktur. İhtisas asıl encümenlerdedir. Her encümen ikişer âza, yani zıfı kadar nâmzet gösterebilir. Onlardan birini Heyeti Umumiye intihabetsin. Bu daha muvafık olur fikrindeyim.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Fikret Bey Murakabe Encümeninin encümenler tarafından intihabını söylediler. Yalnız bu münasebetle bir şey arz etmek istiyorum ki; eğer Meclisi Âlinin nihai derecede salâhiyetini istimal etmek için teşkil buyurduğu Murakabe Encümenini ihtisas mahiyeti haricinde olarak intihabedecek olursak bunun neticesi pek fena olacaktır. Ve Meclisi Âli bundan zarar görecektir? Onun için ihtisas kaydına fevkalâde itina etmek lâzımdır. Eğer ihtisas kaydı haricinde bir intihap yapacak olursak Meclis küçük düşecek, işler karışacaktır. İhtisasın tâyin edeceği yer ise şubelerden ziyade encümenlerdir. Çünkü encümenler şubelere intihabedilmiş kısmen mütehassıs zevattır. Mütehassıs zevatın intihabedeceği zevat daha mütehassıs ve daha güzide olmak gerektir. Ve İnşallah böyle olacaktır. Onun için bendeniz şubelerden değil encümenlerden intihabedilmesini teklif ederim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim müsaade buyurur musunuz?

REİS — Söz söylemek arzu buyuranlar kürsüye gelip ifade ederler, rica ederim buraya buyurun.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim, bendeniz de Basri Beyin mütalâasına müsterekim, her hangi bir dairei Devletin ve her hangi bir şubei idarenin murakabesini icraya memur olacak zevatın bir kere fiilen o idarenin işini anlayacak veçhile ihtisas sahibi olması lâzımdır. Diğer taraftan murakabeî malîye bir ilmi malî olabilmek itibarı ile bir de o noktai nazardan işi tetkik etmek ciheti vardır. Fakat itikatımca o; ikinci bir meseledir. Asıl olan mesele; o idarenin kendisine verilmiş olan bütçesinin sureti sarf ve istimali ve bundaki suiistimal meselesi ki, sırf ihtisasa taallük eder bunu en iyi anlayacak encümenlerdir. Zaten böyle bir en-

encümen olmamış olsa dahi Heyeti Aliyeniz encümenlerinin mazbata muharrirleri, Hükümetin murakipleri demektir. Binaenaleyh encümenler murakabe için mazbata muharriri yerine doğrudan doğruya bir zat intihabedecektir. Bunun için intihabın encümenlerde olması muvafıktır. Onlar Heyeti Umumiyeeye iki misli namzet irae ederler. Heyeti Aliyeniz ister onları, ister diğerlerini intihapta muhtardır. Bu veçhile bir ilmi ihzari bulunursa daha muvafık olur. Ve intihabı daha ziyade teshil eder ve mahalline masruf olur.

MEHMET ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim bendenizin söyleyeceklerimi Salâhaddin Bey söyledi.

SALİH Ef. (Erzurum) — Arkadaşlar murakabe heyeti şubelerden mi intihabedilsin, yoksa encümenlerden mi? Malûmâliniz, ilk önce bir intihapla Heyeti Umumiyeeye namzet gösterilir. Şimdi efendim 16 - 17 encümen bulunuyor. Halbuki kanunun sarahati ile on beş kişilik murakıp bir heyet bulunacaktır. Bizde beş şube var. Beş şube ihtisas sahiplerini daha iyi takdir eder. Her şube üçer zatı namzet olarak Heyeti Aliyeeye gösterir. Bu gösterilecek zevat murakabe heyetini teşkil ederler. Eğer bu iş encümenlere verilirse 16 - 17 encümen vardır. Bunlardan biri veya birkaçı hariç kalır. Diğer encümenler de hangi arkadaşın bu işi iyi yapacağını pek bilemez. Şube halinde içtima ederse arkadaşlar yekdiğerini daha iyi tanırlar ve her şube üç isim gösterir. Müsavaata da riayet edilir. (Doğru sadaları).

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim; encümenler bugün intihabedildi, fakat encümenlere dâhil olmıyan pek çok mütehasıs zevat vardır. Eğer şubelerden intihabedilirse maslahata daha ziyade muvafık olur. Bendeniz şubelerden intihabını teklif ediyorum.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Efendim; eğer biz azametimizden vazgeçersek şubelerden mütehasıs bulabiliriz. Arkadaşlar diyorlar ki; encümenlerden alınsın, halbuki encümenlere gidenler şubelerden gitmiştir. Ezcümle Âlim Efendiyi şubeler tutmuş, Telgraf Encümenine vermiş. (Hayır hayır yanlış sadaları) Evet pek doğrudur. Binaenaleyh şubelerden olması daha muvafıktır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim; arkadaşlarımızdan bâzıları bu heyetin şubelerden

veyahut encümenlerden intihabedilmesini teklif ediyor ve şubelerden intihabedilmesine sebep de, bir kısım arkadaşlarımızın henüz encümenlere dâhil olmadığından dolaydır. Malûmuâliniz bugün Meclis beş sınıfa ayrılmıştır. Bu beş sınıfta yani her şube içerisinde bütün arkadaşlarımız mevcuttur. Encümen haricinde kalan arkadaşlarımız da mevcut iken şubelerde intihap icra edildi. Mütehasısları aidolan encümenlere ayrıldı. Her encümen; şubelerin mütehasısları demektir. Bu namzetler encümenlerden gösterilirse mütehasıs tefrik edilmiş olur. Binaenaleyh namzetlerin encümenlerden intihabı doğrudur efendim. (Hayır sesleri)

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Efendim; encümenlerin mütehasıslardan teşekkül ettiğine katıyen inanmıyalım ve bir birimizi aldatmıyalım. Maksat Heyeti Umumiyenin malûmatı olsun. Mütehasıs olan kimlerdir? Bütün şubelere intihabat yapılsın, şubeler seçsin, bilâhara da onu Heyeti Umumiye intihabetsin. Böyle olursa hakikaten musip ve daha sehil olur ve muamele de kolay olur. İyi düşününüz : Demin arkadaşlarımızın dedikleri gibi, bâzıları hiçbir encümene intihabolunmadı, mütehasıs değil mi intihabolunmadı? Böyle değil, binaenaleyh bunu diğer intihaplara kıyas etmiyelim, çünkü bu daha mühimdir. Her halde her şubenin mütehasıslarını seçelim ve namzetleri vaz' edelim.

REİS — Efendim; müzakerenin kifayetine dair takrir var, söylenen sözü kâfi görmüyor musunuz? (Kâfi sadaları) O halde Tokad Mebusu Rifat Beyin, Yozgad Mebusu Feyyaz Âli Beyin, Mentese Mebusu Tefvik Rüştü Beyin; Kütahya Mebusu Cemil Beyin, Canik Mebusu Nafiz Beyin; Bayezid Mebusu Şevket Beyin takrirleri vardır, okunacak.

Riyaseti Celileye

Kontrol Encümeni âzalarının şubelere namzet vaz'edildikten sonra Heyeti Umumiyeeye intihabını teklif eylerim.

Tokad Mebusu

Rifat

Riyasete

Âzayı kiramın cümlesi encümenlerde dâhil değildir. Encümen intihabatı ise nazarı dikkate alınmıyarak yapılmıştır. Şubelerden intihabı

daha muvafıktır. Namzet hususunun şubelere havalesini teklif eylerim.

2. III. 1938
Yozgad Mebusu
Feyyaz Âli

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Murakabe Encümeni için her şube tarafından altışar namzet gösterilmek suretiyle intihabın heyeti umumiyede icrasını teklif eylerim.

2. III. 1938
Menteşe
Tevfik Rüştü

Riyaseti Celileye

Mevzuubahsolan işbu murakabei maliye vazifesinin Muvazenei Maliye Encümeni tarafından ifasını teklif ederim.

2 Mart 1338
Kütahya
Cemil

Riyaseti Celileye

Murakabe Encümenin her encümeninden irad olunacak ikişer zat meyanından Heyeti Umumiyeye intihabolunmasını teklif eylerim.

Canik
Ahmed Nafiz

Riyaseti Celileye

Murakabe Encümenine intihabolunacak on beş zatın şubelerden mütesaviyen intihabolunmasını teklif eylerim.

Bayazid
Şevket

REİS — Efendim gerek kürsüden heyeti âliyenize hitabeden zevat ve gerek tahrir sahipleri esas itibariyle bugün bu encümenin heyeti umumiyeden intihabına taraftar eğillerdir. Her halde bu intihabın ihzari olarak ya encümenlerde veya şubelerde yapılmasını heyeti umumiyeye teklif ve arz ediyorlar. Bir kere bunu kabul edenler el kaldırsınlar... (Kabul sadaları) müttefikan kabul edildi.

Sonra evveleminde encümenlerde veya şubelerde... (hayır sadaları) ihzari olarak... (yok, hayır sadaları) Müsaade buyurun efendim; doğrudan doğruya burada heyeti umumiyeye intihabı muvafık görülmüyor ve bunun muvafık görülmediğini müttefikan izhar buyurdunuz. Binaenaleyh;

şimdi mesele bunu şubelerde mi yahut encümenlerde mi intihabetmek meselesidir. Yani ihzari olarak namzet gösterilmek meselesidir. Evveleminde Kütahya Mebusu Cemil Beyin bir teklifi vardır. Reyî âlinize vaz'edeceğim.

(Kütahya Mebusu Cemil Beyin tahriri tekrar okundu.)

REİS — Bu tahriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi efendim.

(Bayezid Mebusu Şevket Beyin tahriri tekrar okundu.)

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim bir şube de mutahassıs bulunmazsa diğer şubeden intihabedilmek caizdir.

REİS — Efendim şimdi evveleminde iki esas reyinize vaz'etmek mecburiyeti hâsıl oldu.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Efendim müsaade buyurur musunuz? Netice itibariyle her iki fikirde esaslı tenakuz yoktur. Şimdi malûmu âliniz biz bir madde veyahut bir kanun yapmıyoruz. Maksat intihapta isabet temini için bir hazırlık yapmaktır. Binaenaleyh bâzi arkadaşlar bu namzet intihabı şubelere yapalım diyorlar. Bâzıları encümenlerce yapalım diyorlar. Bendenizce iki fikri cem edersen maksat daha ziyade isabetle hâsıl olacaktır. Her encümen yalnız aidolduğu vekâlet hakkında iki namzet gösterir.

Şubelere gelince beher şube her vekâlet için ayrıca iki namzet gösterir (hayır hayır sadaları) bir vekâlet için dört namzet hâsıl olur ve bu tahtaya yazılır. Onlardan istediğimizi intihab ederiz. Yani bu iki fikri cem edersek, emin olunuz isabete daha ziyade tekarrübetmiş oluruz.

REİS — Şimdi efendim Ali Süruri Efendinin ifadelerinde meşmuu âliniz oldu. Fasla giriyorum, evveleminde bu Murakabe Encümeninin encümenlerce veya şubelere ihzari olarak intihabını reyî âlinize vaz'edeceğim.

Murakabe Encümeninin şubelere intihabına muvafakat buyuranlar lütfen el kaldırsın! (Kabul sadaları.) Ekseriyeti azîme ile şubelere ihzari olarak namzetler intihabedileceği kabul edildi. İntihabı katî Heyeti Umumiyede icra edilecektir. Bu bapta kanunda sarahat vardır. Muhalif hareket edilemez. Tekrar etmeye mahal yoktur. Şu halde Heyeti Umumiyede intihabı

bin ierasına muvafakat buyurursanız içtimai âtide ruznameye alalım. (Kabul sadaları) Kabul edildi.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Efendim, müsaade buyurursanız usulü müzakere hakkın-da bir şey arz edeyim.

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Karahisarı Sahib) — Şimdi efendim, şu meseleye dair kabul olunan takrir, şubelerce namzet iraesidir. Fakat encümenlerden namzet gösterilmesin, bunun hilâfını ifham etmez, yani hilâfına bir delil değildir. (Hayır sadaları) Binaenaleyh Ali Süruri Efendinin mütalâasını da tekrar reye koymak lâzımdır. (Hayır sadaları)

REİS — Efendim, meseleyi sarih olarak reyi âlinize vaz'ettim. Namzedlerin ihzari olarak şubelerce intihabedildiği ekseriyeti azîme ile kabul edilmiştir.

Dr. TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Efendim; şubelerce intihabımı Heyeti Umumiye kabul etmiştir. Ancak noksan kalan bir noktası vardır ki; her şube kaç zat intihabedecektir? Bendenizin fikrimce, her şubeden intihabedilecen namzetlerin adedi altı zat olması ve bu suretle 15 namzedin iki misli olarak 30 namzet gösterilmesi en doğrusudur. Bu cihetin ikmali lâzımdır.

REİS — Efendim Tevfik Rüşdü Beyin teklifini reyi âlinize vaz'ediyorum. Her şubeden altı namzet iraesini teklif ediyorlar.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Reis Beyefendi, meselede bir yanlışlık var. Müdafaa-i Milliye ve Maliye gibi devair için üçer kişi lâzımdır. Bunlar için altı kişi intihab olunur. Fakat diğer devairi Devlete birer murakıbolacağı için ikişer namzet iraesini lâzım olur. Heyeti Umumiyenin menfaati mevzuubahsoluyor, ihtisas gaiboluyor efendim. Hangi encümen, hangi şube, hangi sahibi ihtisası intihabedecek?

REİS — İhtisas meselesi kanunda sarihdir. Bunu evvelece nazarı âlinize arz ettim. Şubelerce namzed intihabedilirken gayet mühim olan bu noktanın ehemmiyetle nazarı itibara alınması lâzımdır.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — İmkân yoktur beyefendi;

REİS — Efendim, kâtipler intihabatının neticesini arz edeceğim. Reye iştirak eden 183 zat, reyi izafi ile intihabedilecekti. Hakkı Bey (Van) 107 rey, Enver Bey (İzmir) 80 rey ile

kâtip intihab olunmuşlardır. Mazhar Bey (İstanbul) 79 rey ile kalmıştır. Neemeddin Bey (Sird) 'in 62 reyi vardır.

Efendim, malûmu âliniz senei cedide iptidası olmak itibariyle bir taraftan şubelerce encümenlerin intihabatı vukubuluyor. Diğer taraftan yeni encümenlere vazifeleri hitam bulan encümenlerin devredilecek işleri vardır. Keza kalemelerin birçok mühim ve müstacelen ifa ve ikmal edilecek umuru vardır. Bunları suratle ikmal ve itmam etmek için birkaç gün zaman kazanmaya ihtiyacımız vardır. Müsaade buyurursanız, muvafakatinizle içtimai âtimizi önümüzdeki Pazartesi gününe talik edelim! Buna muvafakat buyuranlar el kaldırsın. Kabul edildi.

2. — *Ruznamei müzakeratın tanzimi ve encümenlerin toplanmaları için ayrıca bir bina ihzar edilmesine dair müzakere.*

MUSTAFA B. (Karahisarı Şarki) — Pazartesi günü vukubulacak içtimada cereyan edecek müzakeratın ruznamesi bugünden tertibedilsin. Bir gün evvel ruznameden herkesin malûmatı olsun. Bu usule riayet edilemiyor. Ruznamenin ne olduğunu bilemiyoruz. Vaktiyle o iş hakkında müstahzar bulunamıyoruz. Zaten nizamnamede bu cihet sarihdir ve nizamname mucibince ruznameyi bir gün evvel hazır etmeye Riyaset mecburdur ve heyete arz edilmesi lâzımdır. Nizamname mucibince bu kaideye riayet olunsun.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Mâruzatımm mevzuunu oradan söyleseydim belki kürsüye gelmeye lüzum kalmazdı.

REİS — Söz mahalli, kürsü hitabettir.

HASAN BASRÎ B. (Karesi) — Nizamnamei Dahilî mahallinden söylemeye de müsaade eder.

REİS — Doğru fakat, reisin muvafakatiyle.

HASAN BASRÎ B. (Devamla) — arkadaşlar, bendeniz Meclisi Âlinin hayatı mesaisine ait bir noktai nazarı dikkate arz etmek istiyorum. Malûmuâlileri Meclis binasının taksimatı muntazam mesaiye müsait değildir. Şube daireleri encümen daireleri yoktur. Mecliste mesaimizin kesbi intizam edememesinin en mühim âmili bendenize Meclis binasının şimdiki vaziyetidir. (Ne yapalım sesleri) Malûmuâlileri İstanbul meclislerinde ayrı şube daireleri vardı. Şubeye mensubolan zevat şubelerinde toplanırlar. Orada

tanışrlar, aralarında tearüf husule gelir, bu tearüf sayesinde faydalı, semeredar işler çıkabilirlerdi. Halbuki burada şubelerde toplanıp tanışmak ve iş çıkarmak ve sonra encümen içtimasını muntazaman yapmak şu binanın vaziyeti malûmesiyle gayrikabildir. (Ne yapalım sesleri) Efendiler, Meclise mütaallik olan işlerimizin aksak gitmesinin sebebi budur. Malûmuâlîleri Hükümetin her şubeyi idaresi için bina bulmak imkânı hâsıl olabiliyor. Bütün şubahatı Devletin ve bütün milletin son mercii olan Büyük Millet Meclisi için muntazam taksimatı haiz bir bina tedariği de derececi ehemmiyettedir. Asker bina işgal eder, devairi saire bina işgal eder. Biz de bir bina işgal edelim fikrinde değîlim. Fakat bu ihtiyacı anlıyalım. Eğer muntazam çalışmak istiyorsak Meclisimiz için bir yurt teminini düşünmeliyim. Yeni teşekkül eden Divanı Riyasetinin bu noktai mühimmeyi nazarı itibara almasını bendeniz rica ediyorum. Yani bu meseleyi bendeniz çok mühim görüyorum. İşlerimizin gayrimuntazam gitmesini bu noktada buluyorum. Yeni Divanı Riyasetimiz bu mesele ile lûtfen biraz istigal buyursunlar efendim. Mâruzatım bundan ibarettir.

CEMİL B. (Kütahya) — Arkadaşlar, Basri Bey biraderimizden evvel bu kürsüde söz söyliyene Karahisar Mebusu muhteremi Mustafa Bey ruznameden bahis buyurdu. Hakikaten müşarünileyh Meclisin en büyük ve şimdive kadar devasız kalmış bir derdinden bahis buyurdular. Efendiler ellerimize bir senelik Meclisimizin mesaisi hakkında bir risâle verildi. Bittabi bunda manzuruâliniz olmuştur ki, pek mühim evrak, salamura torbasında diyeceğim, bekliyor.

NECİB B. (Ertuğrul) — Biraz nezahat beylim.

CEMİL B. (Kütahya) — Teşbihim biraz kaba olduysa da af buyurun. Pek mühim olan evrak ruznamede beklerken (Evrakı varide) namı altında yeni yeni evraklar, bilmem neler Meclise geliyor. Âzanın kerameti yoktur ki bugün ne müzakere olunacak; âza ister ki, iğneden ipliğine kadar ne müzakere edilecekse bunu bilmeli, bilmedi de ona göre davranmalı ve ona göre söylyeceğını hazırlamalı. Rica ederim, evrakı varideden ne anlıyorsunuz? Şimdiye kadar ne anladık? Evrakı varide namı altında birkaç tane tavrırım benim yokluğum sebebiyle redde uğradı. Eğer ben mevcut buluna idim ve o tavrırlerim ruzna-

me tahtasında ilân edile idi bendeniz ona göre tavrırlerimi müdafaa ederdim. Fakat kerametim yok; mucizem de yoktur. Bu Meclise lâzımlolacak en mühim şey ruznamei müzakeratın muntazam, muttarid bir hale ifrağı meselesidir. Bendeniz bundan yedi, sekiz gün evvel bir tavrır vermiştim, teessüf ederim ki, hâlâ mevkii müzakereye konulmadı. Binaenaleyh, bütün rüfekayı muhteremeden rica ediyorum; Pazartesi müzakeratına benim tavrırım konulsun.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendiler, Mustafa Bey eidden mühim bir mesele ağıtlar. Bugün iki yüze karip zannediyorum ki, ruznameye dâhil olmuş muamele vardır. Fakat iki seneden beri nevahi kanunu var, her gün şikâyet ederiz. Şu veya bu, yani ehemmi mühimme tercih suretiyle müzakere etmek için mutlaka bir merci istiyor. Yani bunu Divanı Riyasete bıraktığımız halde bize her gün haberimiz olmayan bir şey getiriyorlar. Müzakere olacak bir şey hakkında fikrimizi söyliyebilmek için bir teklifte bulunuyorum. Encümen rüesası ruznameyi Meclise arz etmek üzere tanzim etmelidir. Yani hiç olmazsa ehemmi mühimme tercih etmek üzere yarım saatimizi de buna sarf edelim. Nizamnamede; Meclis, ruznamesine hâkimdir, diye bir kayıt vardır. Fakat ruznamesini kim tanzim eder? Ona dair bir sarahat yoktur. Divanı Riyaset ve baş kitabet ne verirse efendiler burada onu müzakere ediyoruz. Bu büyük bir derttir. Bunun amelî usulünü de başka türlü bir şekilde göremiyorum. Her halde encümen rüesası içtima eder, ehemmi mühimme tercih suretiyle bir cetvel yapar, onu da Heyeti Umumiyenin reyine arz eder. Biz de kaani oluruz veyahut mühim varsa teklif ederiz, birinci şık bu.

İkincisi efendiler, iki seneden beri bir salonumuz vardır. Gayet dardır. Malûmu âliniz bu gibi Meclislerde iş çıkabilmek için meslekler taayyün etmelidir. Meslekler taayyün etmez, erbabı ihtisas bir yere toplanmazsa, mefkûreli içtimalar temin edilmezse hiçbir muvaffakiyet hâsıl olamaz ve daima işler müşevveş olur. Kanaatlerin toplanabilmesi için anlaşılacak, görüşmek lâzımdır. Bunun için ayrı, ayrı yerler lâzımdır.

Sonra mesai hususuna gelinece, meselâ defaatle bir encümen toplanmak arzu etmiştir. Fa-

kat odaları daima meşgul bulmuştur. Bazan burada içtima ederiz. Yani muntazam çalışmaya imkân kalmıyor. Sonra şubelerin ayrı ayrı bulunmasında başka başka hikmet var. Bunları nazarı dikkate alarak her halde mühim bir karar ittihaz etmek lâzımdır. Teklif edeceğim Darümuallimin binasından müsaide yoktur. Eğer Meclis, mesaisinde intizam, mefkûreyi içtimalar husul bulmasını arzu ediyorsa o binadaki odalar kısım kısım ayrılmıştır. Her encümen orada toplanmalı, Meclisin muamelâtı bununla yürür. Yoksa meflûc bir halde kalır. Efendiler, vakia o binada bir mektep vardır. Fakat o mektep başka bir binaya gider. Diğer mektepler gibi. Müdafaai Milliye, ciheti askeriyeye yüzlerce mektep işgal etmiştir. Milletın selâmeti için, vaktinin heder olmaması için her halde bu kararı ittihaz etmek zaruridir ve elzemdir. Darümuallimin binası müsaittir. Burada yeni bir binanın ihzarı her halde zaruridir. Teklif ediyorum. Mektep hissiyatından tecerrüd edeceğiz, onlara bir yer bulacağız. Her şeyden mukaddes Meclisin mesaisidir. Ona ehemmiyet vermek lâzımdır ve her şeye takdim olunur, onlar başka bir yere giderler. Biz de orada çalışırız.

TAHSİN B. (Aydın) — Arkadaşlar, malûmu âliniz Muvazenei Maliye Encümeninin makam maaşatı ve saire hakkında tanzim ettiği bir mazbata rüfekaya tevzi edilmiştir. Bu mazbata Müdafaai Milliye bütçesinde şehri birkaç yüz bin liralık tasarrufu muciptir. Binaenaleyh, bunun kabulü tarihine kadar geçecek her gün için memleketin kırk, elli bin liralık bir masrafa katlanması lâzımgelir. Bunun için, Pazartesi günü için tertibedilecek ve tertibi zaruri olan ruznamei müzakeratın birinci maddesi olmak üzere Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasının mevkii müzakereye konulmasını teklif ediyorum.

Bina meselesine gelince; mesmuatıma göre Meclisi Milli binasının kurbunda matbaa binası olmak üzere yeni bir ebniye inşa edilmiştir. Eğer münasip ise Meclise de kurbiyeti hasebiyle bunun nevakısının suratle ikmalî ile encümenler için bu dairenin tahsisini teklif ederim ve daha münasibolacağımı tasavvur ediyorum.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim, bendenize kalırsa bu bina meselesi şimdi hallolunamaz. Bunu Divanı Riyaset uzun müd-

det düşünsün, taşınsın. Neticesini bildirsün.

Yalnız müstacel mesele, Meclisin ruznamei müzakeratına hâkim olması meselesidir. Müzakere bunun etrafında cereyan etsin.

HAKKI HÂMÎ B. (Sinob) — Hakikaten rüfekayı kiram gayet mühim bir işten bahsettiler. Meclisi Âli işlerini gayet muntazam görmek ve seneî âtiyeye bir yığın evrak devretmemek ve aynı zamanda ehemini mühimine takdim ve tercih etmek için mutlaka içtimâî âtîde müzakere edilecek ne gibi mevât varsa bunu daha evvelden bilmesi lâzımı ve zaruridir. Nizamnamei Dahilî şüphesiz bu esas nazarı dikkate almış ve o tarzda tanzim edilmiştir. Maateessüf Meclisi Âlinin tarihi küşadı olan 23 Nisan 1336 tarihinden beri Nizamnamenin bu mühim olan maddesi lâyikeyle tatbik edilemedi. Edilemediğinden dolayı itiraf etmek lâzımgelirki, her seneye diğer senelerden çok evrak devredilmekle beraber birçok ehem olan levayih dahi devredilmiştir. Nizamname elde mevcut buldukça müzakeratı bir intizama sokmak için yeni yeni şekil teklif etmek, bu doğru değildir. Eğer bu Nizamname temini maksada kâfi değilse bunu gayrikâfi gören arkadaşlar bir lâyihai kanuniye tanzim ederse Meclisi Âliye takdim ederler, encümeni mahsusa gider. Şimdilik Meclisin istemeye hakkı olduğu bir şey varsa oda, Nizamnamei Dahilînin hüsnü tatbikini temin etmektir. Onun için yapılacak çare bendenize ruznameye dâhil olacak şeyler encümenlerden geçtikten sonra berayı müzakere Meclise gelen evraktır. Bu evraktan devredilenler Divanı Riyasetçe malûmdur. Bundan sonra encümenlerden gelecek olanlar da Divanı Riyasetçe malûmdur. Binaenaleyh bu seneye devredilmiş ve müzakeresi lâzımolan evrakı bir sıraya korlar ve Meclisi Âlinin huzurunda okurlar (evrak şunlardan ibarettir) derler. Meclisi Âli Ruznamesine hâkim demek bendenizin anladığıma göre, Meclisi Âliye berayı müzakere sevk edilen yüz madde Riyasetçe okunduktan sonra Meclis şu, şu maddelerin diğerlerine tercihan müzakeresi lâzımgelir diyecektir. Divanı Riyaset de şüphesiz o liste dairesinde içtimâî âti ruznamesini tanzim edecek ve Meclisi Âli de bundan haberdar olacaktır. Ondan sonra gelecek evrakta günü gü-

nüne Meclisi Âli huzurunda okunur. Nizamnameye tevfikân, efendiler bu evrak şundan ibarettir denir, ruznameye ithal edilmesi Heyeti Celilenizce kabul edilir. Diğerleride Heyeti Celilenizce tercih edilirse işte ruzname tanzim edilmiş ve işler muntazaman cereyan etmiş olur. Yoksa hemen şurada yazılan iki takrirle (şu işin ehemmiyeti mahsusası vardır diyerek bunu tercih edelim.

Sonra onu mütaakıp verilen ikinci bir takrir üzerine onun da ehemmiyeti vardır diyerek diğerlerini bırakmak doğru değildir. Bendeniz arz ediyorum. Tam bir buçuk senedir, ruznameye ithal edilmiş, fakat zavallı taliine mebni birinci numaraya hiçbir zaman düşmemiş evrak çoktur. Mütemediyen son maddede kalmıştır. Binaenaleyh her hangi bir Meclis, her hangi bir Hükümet mevzu kavaine riayet ettikçe işleri tıkrırında gider ve bunların birisine cüzi tecavüz vâkı olursa işte vaziyetimiz böyle olur. Onun için istirham ediyorum. Nizamname sarıhtır, Divanı Riyaset vazifesini Nizamname dairesinde yapsın, evrakı Meclisi Âlinin huzuruna getirsin; (işlerimiz şunlardan ibarettir. Hangisini tercih ediyorsanız yapınız.) desin. Biz icabedenleri tehir ederiz, icabedenleri müzakere ederiz. İşimizi görürüz. Hulûsa Nizamnamenin tatbikini rica ediyoruz.

REİS — Hakkı Hami Beyin beyanatına karşı Makamı Riyasetten Heyeti Aliyenize arz etmek isterim ki, Meclis Başkâtibeti, Meclisin bir senelik muamelâtını tabettirmiş ve kitap halinde âzanın her birine tevzî etmiştir. Bu mütalâa buyurulursa muamelât sarahati kâfiye ile gösteriliyor, ne kadar kanun var Meclisten çıkmış, ne kadar çıkmamış, ne miktarı eldedir. Hangisi mühimdir, hangisi değildir. Heyeti Umumiyece bir kanaat hâsıl olabilir. Bunun için ayrıca bir şey yapmaya lüzum yoktur. İstenilen şey yapılmıştır ve Âzayı Kiramın hepsinde bunlar mevcuttur.

BEHÇET B. (Kângırı) — Efendim, bendeniz artık fazla söz söylemeyi zait görüyorum. Hakkı Hami Bey kâfi derecede söylediler ve tafsilâtı kâfiye dahi vermişlerdir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim ruzname hakkında arkadaşlarımız lâzım olduğu kadar izahatta bulundular. Bendeniz encümenler için mâruzatta bulunacağım, hakika-

ten encümenlerin ve şubelerin muntazaman içtima edememeleri binasızlık yüzündendir. Mesele bir encümen davet ediliyor. Zaten iki oda vardır. Davet edilen encümen arkadaşları odaların diğerleri tarafından işgal edildiğini görür-görmez hemen gidiyorlar. Bu suretle o gün o içtima yapılamıyor. Ondan dolayı muamelât tehühre uğruyor. Bendeniz encümenlerin içtima için iki binayı düşünüyorum, bunun birisi Ankara Sanayi Mektebinin cadde üzerine nazır büyük bir kısmı vardır ki, burası Mektebi Sana-yiede lâzım değildir. Elyevm hâlidir. Binaenaleyh burada yirmi dört odalı vâsi bir salon vardır. Bunun için uzun bir masrafa hacet yoktur zannederim. Divanı Riyaset himmet ederse, binlerce amele taburları ve ustalar da elimizdedir. Meclis encümenleri ve şubaları mesaisini orada içtima etmek suretiyle yaparlar.

HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — 1337 senesi Martı iptidasında bina meselesi Divan Heyetince tetkik edildi. Düşünüldü. Bu daireye müstakil bir bina veya bir salon inşası veyahut buraya civar binalardan intihabı derpiş edildi. İsmi sebk eden Darümuallimin binası idarei hususiyeye ait bulunması hasebiyle tabî o cihet tercih olunmadı. Yeni bir salon inşası düşünüldü ve arkadaşlarımızdan üç kişilik bir heyet tefrik edildi.

Hacı Bekir Efendi bâzı levazımın siparişine memur edildi. Fakat biliyorsunuz ki, geçen sene yaz mevsiminde birtakım vekâyii mühimme bu işe başlamaktan ve bu salonu yapmaktan sarfinazar ettirdi. Bittâbi bu sene o husus için yine Divan lâzımgelen şeyleri düşünür.

Ruzname meselesine gelince; arkadaşlar nizamnamenin tâyin ettiği (Meclis ruznamesine hâkimdir) maddesine hiçbir zaman tecavüz olunmamıştır. İlet, sırf evrakı vâridenin kesretindedir. Biliyorsunuz ki, evrakı vâride sırf hava- le için Meclisi Âlinizin malûmatı tahtında burada okunur. Fakat bu evrakı vâride için de mühim kısımlarının derhal müzakeresine geçmek icab ediyor ve Meclisi Âlinizin arasına gösterdiği arzuya tebaen bunların müzakeresini yapıyoruz. Evrakı vâridenin müzakeresi geçinceye kadar belki ruznamei asli; dört beş ad tahtada yazılı kalıyor. Yani ruznamei asliye sıra gelmiyor. Bu evrakı vâride mesailini tanzim etmek ayrı bir meseledir. Bunun için evvelâ kanun lâyiha-

ları hakkındaki nizamnameyi ıslah etmek lâzımdır, derhatır buyuruyorsunuz ki, bundan evvel bilvesile arz etmişti. Lâyiha Encümeni başka bir esasa göre vaz'edilmiş bir encümandır. Lâyiha Encümeninin vücudü, bir kâğıdın beş defa, veyahut üç defa Meclisi Âliden devredilmesini icabettiriyor. Halbuki. Bu Meclisi Âlinin vaziyeti hukukiyesi ile de kabilitelif değildir. Çünkü onun vazifesi yalnız âzayı kiram tarafından verilen levayihî kanuniye (şayanı müzakeredir. Veya değildir) diyerek bir karar ittihazından ibarettir. Sonra ret veya kabul hususu için doğrudan doğruya aidolduğu encüme gitmek zarureti hâsıl oluyor, bu İstanbul'daki Meclisin vaziyeti hukukiyesine göre yapılmıştı. Bugün icra ve teşriî salâhiyeti nefsinde cemmeden Meclis âzasının verdiği kâğıt şayanı müzakeredir, değildir; diye düşünülecek bir mesele değildir. Bendenizce zaittir. Bunu lâğvetmekle evrakı vâride listesinin yüzde altmışını tenzil edersiniz. Verilen teklifi kanuni doğrudan doğruya aidolduğu encüme gider. O encümen kabule lâyük ise kabul eder veya tadil eder veya ret mazbatasıyla Heyeti Umumiyyeye gönderir. O vakit ruznameye alınıp okunmakla geçer ve neticesi tahakkuk eder. Yalnız sual ve istizah takrirleri vardır ki, bunlar da mahduttur ve zaten bunların da yevmi muayyeni ve cevapları geldikçe müzakere olunmaz.

Bu defa evrakı varide, lâyihai kanuniyeleri havale etmekten ibaret kalır. O vakit ruzname üzerinde evrakı vâride listesinin zayıflaşması size istediğiniz kadar tasarrufa vakit bırakır. Meclisi Âlide mevcut bulunan, yani Heyeti Umumiyyeden, encümenlerden devredilen evrakın neden ibaret olduğunu âzayı kiram her zaman bilirler ve malûm olacak eşkâl mevcuttur. Evvelâ teneffüs salonumuzda levha vardır. Encümenlerden devredilen kâğıtlar oraya yazılmıştır. Sonra encümenlerden çıkan kâğıtlar için Nizamnamenin tâyin ettiği eşkâl dairesinde Makamı Riyaseti; (Filân, filân kâğıt encümenlerden çıkmıştır. Malûmatınız olsun.) der ki, bunu demekten maksadı, Nizamname mucibince Meclisi Âli bilsin ki, filân ve filân kâğıtlar encümenlerden gelmiştir. Ruzname tanzim edildiği vakit de müzakerenin hitamı zamandır. Bendeniz iki sene zarfında hiçbir defa görmedim ki, şu veya şu kanunu da ilâve edelim demek mümkün olsun. Çünkü evrakı varideden

ruznameye geçmek imkânı hâsıl olmuyor. On, on beş mesele aylarca devam ediyor. Arasına Meclisi Âlice ruznameye müsait gördüğü vakitlerde bâzı lâyihalar zam ve ilâve edilmiş olabilir. Şimdi senenin iptidasındayız. Eski ruznamenizi yeniden tanzim etmek mecburiyetindediniz. Bendenizce her şeyden evvel 1338 senesi bütçesini düşünmeliyiz. En birincisi budur. Bütçe müzakeresi dolayısıyla bittabi bâzı vekâletlere ait bütçeye mütaallik kavanin zuhur edecektir ki, bu suretle onları da aradan çıkarmış oluruz. İkincisi; Dahiliye Vekâletinin bir teftiş meselesi vardır. Bugün de tabı ve tevzi edildi. Bu, bir maddeden ibarettir. Diğer de tahsisata tallük eder. Onu da ruznamemize alalım. Nevahi Kanunu zaten her halde lâzım bir kanundur. Bunu da ruznamemize ithal edelim. Bunları, yani bu üç meseleyi ruznamemize alırsak ondan sonra bu arz ettiğim gibi levhada mevcudolan yeniden yeniye encümenlerden gelen evrak hakkında ve her vakit rüfekayı kiram ruznameye alınması için müzakere kapanmadan evvel tekliflerini serd ederler. Onlar bu suretle ruznameye ilâve edilmiş olur.

Fakat Lâyiha Encümeninin hikmeti vücudu olmadığına zannediyorum ki, Meclisi Âli de kanaat etti. Zaten Nizamnamemizin bütün mevaddını tatbik etmiyoruz. Nasıl ki, Âyan ile olan münasebatımızla daha bâzı maddeler vardır ki, bunları nasıl kapattıksa Lâyiha Encümenini de, vaziyeti hukukiyemizle mütenasib olmadığından dolayı, mühmel bırakalım. Gelen kâğıtlar ciheti askeriyyeye mütaallikse aidolduğu encüme, Maliyyeye mütaallikse yine aidolduğu encüme havale ederiz. Şayanı müzakere midir, değil midir? Okunsun mu, okunmasın mı? Gibi fikirler zannedirim, pek doğru bir şey değildir. Nizamnameyi yeniden tanzim edecek encümeden temenni olunur ki, bunu bu sene den itibaren usul ittihaz buyursun. Onu teklif ediyorum. Verilen levayihî kanuniye doğrudan doğruya aidolduğu encümenlere havale edilsin. İşte o vakit ruznamei müzakerenin yüzde ellisi tahaffüf ederek ruznamei müzakeratınıza geçecek, müzakeratınızı temin edecek zaman bulmuş olursunuz. Maksadı âcizanem Lâyiha Encümenini bu sene teşkil etmiyelim. Beyanatım bundan ibarettir. Gelecek ruznameye; bütçeyi, Dahiliye Müfettişlik Kanununu, Nevahi Kanununu, bir de tensip buyurursanız mesken icarları

na ait bir kanun vardır, bu da birçok zamandan beri bekliyor, bir fırsat bulursak bunu da aradan çıkaralım. Ruznamemizdeki mesail bu dört şeyden ibaret olsun.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarlı Sahib) — Makamı Riyaset bizden nasıl riayet istiyorsa bizlerin de Makamı Riyasetin riayetini talebetmek bir hakkımızdır. İşte bu hakka binaen Meclisin en mühim derdi olan ve pekâlâ takdir buyurursunuz ki, zaman zaman Makamı Riyasete hepimizin hücum ettiğimiz Nizamnamenin tâyiniyle ruznamenin tâyini meselesidir. Demin Hasan Fehmi Bey arkadaşımız buyurdular ki: (Hiçbir zamanlar Meclis, ruznamesini ihmal etmemiştir. Her vakit Meclis, ruznamesine hâkim olmuştur.) Hayır efendiler; böyle olmamıştır. İki senelik iğtimalarımızın eserleri, zabıtları ortadadır. Onu tetkik ederseniz derhal böyle olmadığı tamamen tezahür eder. Bendeniz bunu lâzımgeldiği kadar tetkik ettim. İtimadetmek istemiyenler varsa, zabıtları bir defa okumalarını kendilerinden rica ederim. Binaenaleyh şimdi bize tevdi edilen Meclisin mesâisi hakkındaki cetvelde yalnız çıkan levayih kanuniye ile, çıkmıyan lâyihai kanuniyeler ve teklifi kanuniler vardır. Fakat Meclisin ruznamei müzakeratı içinde verilmiş mühim takrirler ve istizah takrirleri vardır ki, bunlar da ruznameye dâhil mevaddandır. Bunlar öyle mesaildir ki, günü gününe halledilmesi icabeder ve öyle şikâyetler vardır ki, doğrudan doğruya milleti ve Meclisi Âlinizi alâkadar edecek, her taraftan vâkı olmuş şikâyetler vardır. İşte bunları bilmek isterim. bugünden itibaren seneci sabıkada olduğu gibi ruzname böyle herkesin keyif ve arzusu ve bâziçesi olmasın ve böyle olmak için ruznameye dâhil takrir, teklif ve sair şikâyetname varsa bunların hepsi tabedilsin, bize tevdi edilsin, tabii onların içinde ehemmi mühimme tercih ederek müzakere edelim. Hiç şüphesiz Hasan Fehmi Beyin buyurdıkları gibi bunun en mühimmi olan bütçe, yani Muvazenei Maliye Kanunudur. Ve aynı zamanda onunla alâkadar olan ve halkın şiddetle intizar ettiği Nevahi Kanunu vardır. Bu meyanda istizah takrirleri gibi millet tarafından vâkı olan bâzi şikâyetler vardır ki, günü gününe halledilmesi lâzım... Bunlar senelerle geriye kalmaz. Onlar o arada çıkacak mesaildir. Onları da bilmek lâzım. Bendenizin bu suretle bir teklifim dahi vardır. Evvelmirde ne gibi evrak varsa ruznameye dâhil ol-

sun, çıksın. Takrir, teklif, hepsi tabi ve tevzi edilsin. Biz gününü tâyin edelim ve o suretle işe başlayalım. Bu bir usul olsun ve bundan hiçbir zaman ayrılmıyalım. Bu esasata biz de riayet edelim ve biz riayet ettiğimiz gibi Makamı Riyaseti de bu vazifesinde devam ettirmeyi en mühim vazife bilelim.

CEMİL B. (Kütahya) — Efendiler, bendenizin bundan yedi, sekiz gün evvel vermiş olduğum takrirden bahsedildi. Bu takririmde bendeniz evrakı vâridenin de, yani evrakı vâride denilen şeylerin de neden ibaret olduğunu her gün Meclis salonuna veya ruznamei müzakerat neticesinde yegân yegân yazılmasını talebediyorum. Meclisin İnikadından birçok zaman evvel bunları söylemişim. Şükrü Bey biraderimiz bunların tabedilmesini teklif buyurdular. Bittabi Balei kızı daha tatlı. Bâhusus bütçemizin açıklığına karşı acaba kaç kuruş masraf meydana geliyor. Orasını da düşünmek zaruridir. Sonra Hasan Fehmi Bey buyurdular ki; evrakı varide bâzan o kadar çok bulunuyor ki, ruznamei aslide nöbet bekliyen mevadda sıra yok. Bendeniz belki görmedim veyahut gözüme ilişmedi. Lâkin Nizamnamei Dahilide ruznamei asli diyerek bir madde görmedim. Ruznamei asli olamaz. Evrakı varide vardır. Fakat madem ki, Meclis ruznamesine hâkimdir. Evrakı varidenin de envana muttali olmalı. Bizde evrakı varide, ruzname bir kâğıda yazılarak Reisin önüne veriliyor. Âza ise oradan okunursa onu dinliyor ve onu müzakere ediyor. Bu doğru mudur efendiler? Binaenaleyh Meclisin en mühim derdi, en mühim muhtacı tedavi olan derdi ruznamedir. Bunun için kemali ehemmiyetle nazarı dikkatinizi celbederim.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Efendim; bendeniz ruzname meselesinde bir şey söylemeyeceğim. Yalnız Meclisi Âliye hürmet, Meclisi Âlinin hukukunu kabul etmektedir. Meclisi Âliye şimdiye kadar kendi hukukuna kâfi derecede ve arzu ettiği derecede riayet edildiğini ve hürmet edildiğini görememiştir iddiasındayım ve bu noktada icabederse çok açılırım. Fakat bırakıyorum. Meclisi Âlinin bu tarzı idaresinde gösterilmek istenilen silsilei muhassestın arka tarafında bir silsilei seyyiat da görüyorum. Bu noktayı fazla açmak istemiyorum. Fakat şunu diyeceğim ki; artık burası baskın yeri olmya-

caktır. Bunu yeni bir devre addetmek isterim. Meclisi Âlinin ruznamei mesaisini teşkil eden şeylerde âzayı kıramın fikren mütecanis bulunması şarttır. Ve illâ bu vakayie temaşager olmaktan ibarettir. Gerçi bâzı mesail tahtaya yazılır ve görülür. Fakat Cemil Beyin buyurdıkları gibi, evrakı varide ve saire takrir gibi şeyler vardır ki, bunların içerisinde haizi ehemmiyet şeyler vardır. Hiç bilmeksizin bunlar Meclisten gelip geçerse bunlar karşısında imali fikre dilemez. Hattâ Meclisin bugün ne müzakere edeceği mallûm olmayınca âzanın hikmeti vücudu dahi o meselede taallüle uğrar, gider. Bunun hilâfı her hangi bir hareket meflûçtur. Çünkü ben encümeninde meşgul olurum. Burada Heyetin toplanmaktaki maksudolan gayesinin husulü için filân gün ne iş görülecektir. Bunun bilinmesi lâzımdır. İcabederse Divanı Riyaset bu bapta bir karar versin. Heyeti Âliyeniz, önümüzdeki içtimada ruznamesini nasıl yapacak? Nasıl çalışacak? Bunu bellibaşlı anlıyalım ve halledelim. Pazartesi müzakeresinde bu Meclis ruznamei müzakeratı nasıl yapacaktır? Ruznamesinin hâkmi midir, değil midir? Bunu halledelim. (Çok doğru, sesleri) Ruznameyi tertibetmekte birçok mühim mesail vardır. Evvelen şumul ve ihata meselesi vardır. Siyaset meselesi vardır, ilim meselesi vardır. Bir kere vaziyeti maliye itibariyle bendeniz maalesef yüreğim yana yana söylemek istiyorum, efendiler nakliyatı zarurîye neticesi olarak en mühim levayihi kanuniyemiz şurada, burada sürünüp kalmış. Hazinei millet de pek çok şeyler zarar etmiştir. Her birimizin şahsi arzuları bir müşterek arzu olmadığı için, bir usule tâbi olmadığı için kuvvetten mahrum olabilir. Bilfarz zabıta ve polisın tevhidî hakkındaki kanun müzakere ve kabul edilseydi beş yüz bin liralık bir tasarruf olacağı gibi aynı zamanda ordu dört beş yüz tane ihtiyat zâbiti, küçük zâbit veya zâbit namzeti kazanacaktı. Sonra hapsanelerin ıslahı hakkında teklifi kanuni kabul edilseydi biz ümidediyorduk ki, aşağı - yukarı beş yüz bin lira bir kârımız olacaktı. Ta beş Mayısın beri sıra bekliyor. Velhâsıl bunlarda kimsenin bir taksiri olmasa bile her halde tertibin noksanı vardır ki, yarım saatte hazırlanan ruznamelerle bu Meclis işgal ediliyor, memlekete nâfi olamıyor, müfidolamıyor. Ruzname meselesinde bendenizin teklifim; Di-

vanı Riyaset bir usul bulsun, bize tevdi etsin. Saniyen rica ederim. Tekmil arkadaşlara... Hepimizin bu memlekete nafi olabilmekliğimiz için her halde cehdın mizanı budur ki; kendimizi bilmek ve bildirmektir. Bendenizin bâzı mâruzatım daha vardır. Mu Meclisin Divanı Riyasetinin tanzim edeceği ruzname demek, Heyeti Velkilenin karşısında ve onunla beraber icabat ve ihtiyacı görecektir tarzda bir mesai programı tanzim etmektir, zannederim. Yani Türkçesi encümenler rüesasından ibaret bir heyetin, Meclisin istikameti mesaisi hususunda bütün encümenlerin hulâsai efkârını söylemesi fikrindeyim. İhtimal ki, başka fikirler de vardır. Bunun celsei âtiyede ruznamei mesaimize dâhil olmasını ve bu mesele hakkında esaslı konuşulmasını teklif ediyorum. Netice yarın ne konuşulmasının bilinmesidir. Binaenaleyh yarın ne müzakere olunacak. Onu tâyin edip öyle ayrılmalıyız.

Meclisin mesaisi meselesine gelince; efendiler bu vaziyette imkânı mesai yoktur. Riyaset Makamının teşkilinden maksut, Meclisi Âlinin mesaisine intizam vermek, nizam vermektir. Bir buçuk seneden beri iki tane oda ile bu Meclis yaşyamaz. Bu, Meclise hürmetsizliktir. 350 kişi nereye oturacağımızı bilmiyoruz. Bu, hürmetsizliktir, vazifeszizliktir. Bu Meclise Riyaset edenler, bu Meclisi çalıştırmak için uğraşacaktır. Meclisin ierai salâhiyeti de vardır. Her encümenin, her şubenin çalışabilmek için vesaite ihtiyacı vardır. Bunların hiçbirisi düşünülmemiştir. Şimdiye kadar nafîle şeylerle, lâfla Meclis işgal edilmiştir. Binaenaleyh şimdiye kadar her ne esbapla olursa olsun; yapılmamış olan şeyleri istemek borcumuzdur. Bize çalışacak yer lâzımdır. Onu Divanı Riyaset düşünür, bilâhara müzakere ederiz.

REİS — Efendim; dâba söz alan arkadaşlarımızdan Basri Bey, Tunalı Hilmi Bey vardır. Aynı zamanda müzakerenin kifayetine dair takrir vardır. Müzakerenin kifayetine ve takrirlerin neticeelenmesine dair olan takrirleri reyî âlinize vaz'ediyorum. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Takrirleri okuyoruz. Fakat ekseriyet olmadığı için hiçbirinde hakkında karar ittihaz edemeyiz. (Efendim zil çalınmış, âza encümenindedir sesleri)

REİS — Vazifesini bilen arkadaşlar evvelerde Heyeti Umumiye içtimama gelir. Sonra orada içtima ederler.

Riyaseti Celileye

Badema her içtima nihayetinde içtima âti-de Meclisi Âliye arz olunacak ruznamei müzakeratin Heyeti Umumiye kararına arz edilerek tesbit edilmesi hususunun Meclisi Âlice tasvip ve usul ittihaz buyurulmasını teklif ederim.

Mersin
Salâhaddin

Riyaseti Celileye

Ruznameyi badema encümen rüesasından mürekkep bir encümenin tanzim etmesini teklif ederim.

Erzurum Mebusu
Hüseyin Avni

Riyaseti Celileye

Lâyiha Encümeni zaittir. Çünkü kırtasiyeyi teksir ve muameleyi tehirden başka bir faydası yoktur. Binaenaleyh Nizamnamei Dahiliden Lâyiha Encümenine ait mevaddın tatbik edilmemesini teklif ederim.

Yozgad
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Meclisi Âlinin vaziyeti hukukiyesiyle telif kabul etmiyen Lâyiha Encümeninin lâğviyle teklifi kanunilerin doğruca aidolduğu encümenlere havalesinin usul ittihaz buyurulması lüzumunu teklif eylerim.

Gümüşane
Hasan Fehmi

REİS — Efendim; takrirler mesmuu âliniz olmuştur. Bunlardan bâzıları Nizamnamei Dahilide, encümen teşkilâtında tadilât istiyorlar, zannedirim. Bunu alelfevir yapamayız. Diğer teklifler ki, Salâhaddin Beyin ve diğer arkadaşlarımızdır, ruznamei müzakeratin tanzimi hakkındadır.

Efendiler; bu bapta Divanı Riyaset son derece müfrit olarak mesaisinde sizinle müşterektir. İşleri müfrit ve mütaassıbolarak tetkik ediyor. Ruznamei müzakeratin her celsesinin nihayetinde tanzim edilmesi ve âzaca malûm olması ve âzanın bir gün evvel münevver olarak müzakerenin daha vukufu cereyan etmesi hususunda Divanı Ri-

yaset sizinle müttefiktir. Makamı Riyaset sizin düşündüğünüzden başka bir şey düşünemez. Ancak bunun husulünün imkânı için Heyeti Umumiyenizin müştereken ve müttahiden çalışması lâzımdır. Nazarı dikkati âlinizi evvelce celbetmiştim. Encümen ve şubelerin teşkilâtı henüz hitam bulmadan Divanı Riyasete birçok takrirler ve teklifi kanuniler gelmiştir. Bununla arzularınızı tevhitetmek imkânı yoktur. Her şube, reislerini, kâtiplerini, mazbata muharrirlerini intihap buyursunlar. Onun için arkadaşlardan rica ediyorum. Cumartesi günü şube ve encümenlerde toplanarak şube ve encümen reislerini ve kâtiplerini, mazbata muharrirlerini intihap buyursunlar. Meclisin işleme makinasının bir an evvel yapılması lâzımdır. Bunu rica ediyorum. Cumartesi günü şubeler sabaktan akşama kadar bu işle meşgul olsunlar. Bundan sonra Meclisin mesaisini tanzim ve tevhit için binanın ademikifayesi buyurduğunuz gibi vâkıdır, bunu da Divanı Riyasetiniz düşünsün, bir şey hazırlasın, Heyeti Aliyenize münasip bir zamanda arz etsin, kararınıza ne suretle iktiran ederse Divan o yolda hareket eder. Lâyiha Encümeni hakkındaki teklifleri arz ettim. Esbabı mucibeli teklifi kanuni olmadıkça onları Riyaset takrir mahiyetinde okur. Esbabı mucibelilerin zannedirim bir encümene havalesinden başka yapılacak bir şey yoktur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey; hayati bir mesele daha arz edeceğim : Divanı Riyasetten bunu ayrıca bir istirham edeceğim.

Efendiler; esasen Divanı Riyasetin bu hususa riayet etmediğini, artık bundan sonra riayet etmesini istirham edeceğim. Divanı Riyasete, gerek halk tarafından ve gerek şurada oturan mebus arkadaşlarımız tarafından defatla şikâyetler vukubulmuştur veyahut bir şey temenni edilmiştir. Makamı Riyasetin bugün şu beyanatiyle Meclisi tebrik ediyorum ki; bundan sonra Divanı Riyaset Meclisin umurunu muntazaman tedvir edecektir. Birçok şikâyetler, pek çok müracaatlar Meclise gelmemiştir. Halbuki Meclisten hâfi hiçbir şey kalamaz. Divanı Riyaset filân hepsi müsavidir. Reislerin derecesi birbirini tevkil içindir, yoksa derece aynı derecedir. Binaenaleyh Meclise vukubulacak müracaatlar Kalemi Mahsusta gürümelidir. Efendiler milletın yegâne mercei şikâyeti Meclistir. Size bu kadar söylüyorum. Bundan son-

ra Divanı Riyasetten istirham ediyoruz, herkes gibi kendilerini müsavi bilsinler, kuvvetlerine sahibolsunlar. Vâkı olan müracaatleri hal için milletin mümessili olarak Meclisi gösterebilirler, halkın şikâyet ve dertlerini ve evrakını doğrudan doğruya Meclise versinler. Eğer ifşasında zarar varsa hâfi celsede müzakere edilir.

REİS — Efendim; şimdi ruznamei müzakere mevzuubahistir. Gelecek içtima için ruznamede evvel emirde Murakabe Encümeninin intihap meselesi vardır. Ondandır müstacelen Heyeti Aliyenizin müzakeresini teklif ettiğiniz Dahiliye Müfettişliği Kanunu vardır. (Bütçede sesleri) Ondandır efendim, Divanı Temyizi Askerî Kanunu da vardır. Daha sonra ruznamei müzakere tanzimi hakkında Heyeti Aliyenizin vâkı olacak tekâlifi mevzuubahsolacaktır. Şu halde birinci madde (Murakabe Heyeti intihabı) kabul buyuruluyor mu? (Kabul, kabul sesleri) Dahiliye Heyeti Teftişîye lâyihası var.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Efendim bu, bütçeye taallük eder. Bütçenin müzakeresine tehir edelim.

REİS — Bütçenin müzakeresine tehiri muvafık görülüyor mu? (Muvafıktır sadaları) O halde tehir ediyoruz.

Divanı Temyizi Askerî hakkındaki Kanunun müzakeresini kabul buyuruyor musunuz? (Müstacel değil sesleri) O halde bunu da tehir ediyoruz.

Ruznamei müzakere tanzimi hakkındaki müzakere var. Ruznameye ilâve ediyoruz. (Bütçe reyeye konulmadı sesleri)

Bâzı rüfeka bütçenin ruznamei müzakere ithalini istiyorlar. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Sıra geldiği halde Pazartesi günü bütçe-

nin müzakeresine de başlanacaktır.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bütçenin heyeti umumiyesi hakkındaki müzakere beş - altı celsemizi ısgal eder. Bu suretle geçecek günler zarfında ordu maaşına aidolarak komisyonu mahsusun encümeninden geçen kanunları vardır ki, bunların geri kalması bütçeyi ziyade mutazarrır eder. Bu bütçenin içerisinde ve merbutu olduğundan buna Heyeti Aliyenin nazarı dikkatini celb etmek isterim. Nasıl takdir buyuruluyorsa öyle yapsınlar. Çünkü o kanunlar müzakere edilmezse maaşlar işliyecektir ve birçok zamaim olacaktır.

REİS — Salâhaddin Beyin teklifi mesmuâliniz oldu. Bunu bütçeden evvel mi yapalım? Bunun bütçeden evvel müzakere edilmek üzere ruznameye ithalini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ruznameye ithal edilmiştir.

Efendim, diğer bir meseleyi nazarı dikkatini arz edeyim. Ruznamede en ziyade müessir evrakı varide oluyor. Birçok evrakı varidenin bâzısı, okunmasını mütaakıp müzakere ediliyor, münakaşa ediliyor. Müzakere teklif ediliyor. Pazartesi günü ruznamei müzakere meselesinin tanziminde bu hususta imali fikir buyurmanızı buna dair de icabeden tekliflerde bulunmanızı rica ederim.

Efendim; bugün için müzakere edecek ruznamede bir şey yoktur. Pazartesi günü badezveval saat bir buçukta İçtimamız takarrür etmiştir. Bununla beraber encümenlerde ve şubelerde mesaiye devam buyurulmasını rica ediyorum. Pazartesi günü bir buçukta içtima etmek üzere celseye hitam veriyorum.

(Hitamı müzakere; saat : 5,15)

İçtimai âti ruznamesi

Zaptı sabık hulâsası
Evrakı varide
Murakabe Heyeti intihabı

Ruznamei müzakere meselesi
Askerî kanunlardan bir kısmı
1338 bütçesi